บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ภูมิทัศน์พุทธศาสนาในพื้นที่สูงของพระธาตุและเพิงผาบนภูเขา กับผู้คน และเศรษฐกิจ ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และเชียงรุ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่บูรณาการ การศึกษาเอกสารโบราณ การทำงานภาคสนาม ผนวกกับระบบภูมิศาสตร์สารสนเทศ ผลการศึกษาทำให้พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มพระธาตุบนภูเขาได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ 1.กลุ่มเพิงผาและหินตั้ง 2.กลุ่มภูเขาสามเส้า 3.กลุ่มภูเขากลางเมืองหรือภูเขาหมายเมือง 4.กลุ่มภูเขาเล็กในหุบเขา 5.เนินเขาขนาดเล็ก ข้อมูลที่ได้สามารถอภิปรายเรื่องความสัมพันธ์ได้กล่าวคือ

ศาสนาพุทธเป็นเครื่องมือในการสร้างอารยธรรมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในพื้นที่สูง ด้วยการสร้างผู้คนที่รู้หนังสือและคุณธรรมทางการค้า ศาสนาเป็นสิ่งที่ตัดขวางเชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างเข้าเป็นหนึ่งเดียวในพื้นที่การค้าทางไกล โดยพบว่าศาสนากับเศรษฐกิจเป็นของคู่กันบนเส้นทางการค้าจะพบพระธาตุบนภูเขาศักดิ์สิทธิ์ปรากฏตามรายทางในพื้นที่การค้า โดยศาสนาสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ ในประเด็นพระธาตุบนภูเขาที่เป็นที่ตั้งหอคำ การตั้งเมืองจะประกอบด้วยภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เป็นภูเขาสามเส้า มีน้ำซับ(แหล่งน้ำบนที่สูง) ทำให้ศาสนาพุทธปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตนเองตลอดเวลาโดยพร้อมที่จะเคลื่อนย้ายศาสนสถาน และพระสงฆ์ไปสู่พื้นที่ที่มั่งคั่งเสมอ

งานวิจัยนี้อาจเป็นกรณีศึกษาเทียบเคียงและถกเถียงกับงานเรื่อง Political systems of highland. Burma (I954) ของ Edmund Leach ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ปลัง ซึ่งอาศัยบนพื้นที่สูงนับถือศาสนาพุทธศึกษาภาษาไทในการค้า รู้อักษรธรรมในเรื่องศาสนา แต่ก็ธำรงความเป็นชาติพันธุ์ปลังไว้เสมอแม้ว่าทำงานในพื้นราบ ไม่ได้กลายเป็นคนไทขึ้น หรือไทใหญ่ ไทลื้อ ทั้งที่มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน กลุ่มคนปลังยังคงรักษาพื้นที่สูงที่ผลิตความมั่งคั่งให้กับตนเองมาโดยตลอดและนำทรัพยากรจากพื้นที่ราบเข้ามาสร้างพื้นที่ทางศาสนาของตนเอง

คำสำคัญ : ภูมิทัศน์พื้นที่สูง, พระธาตุบนเขาศักดิ์สิทธิ์, ศาสนาพุทธ